

aangetroffen, n.l. de *Cittura sanghirensis*, en de mogelijkheid niet is uitgesloten dat deze soort naar de Minahassa is overgekomen. Van het resultaat dezer onderzoeken zal ik t. g. t. mededeeling doen.

Ik ben voornemens nog eenige andere hier voorkomende vogeltypen in dit tijdschrift te bespreken. Mijn eenige doel is meerdere belangstelling op te wekken voor de vogels van de Minahassa, daar ook uit een gesprek met den Heer LEEFMANS is gebleken, dat hiervan nog lang niet alles bekend is. Volgens de bevolking moeten hier nog meerdere soorten aanwezig zijn, die zij zelf wel gehoord, doch nooit gezien hebben. Ik hoop het nog te beleven, een ornitholoog in mijn ressort te mogen ontvangen en rond te leiden. Mocht ik tegen dien tijd overgeplaatst zijn, dan weet ik niemand beter als gids aan te bevelen, dan den hierboven genoemden Heer J. L. TAMBAJONG, die zeer veel plaatsen weet, waar zeldzame vogelsoorten aanwezig zijn en ook door zijn meerdere bekendheid met het leven dier vogels, voor den ornitholoog van grooten steun kan zijn.

L. COOMANS DE RUITER.

KORTE MEDEDEELINGEN.

Vlindertrek. — De Heer SCHROO schreef in het Algemeen Indisch Dagblad van 22 Januari 1926:

Menig Bandoenger, opletend gemaakt door het berichtje in de krant van Zaterdagavond, zal den vlindertrek waargenomen hebben, die al eenige dagen aan den gang is. Het zijn witjes (*Pieriden*), die haastig pal naar het oosten vliegen. Als men tusschen 10 en 1 uur op open terrein in de richting noord-zuid kijkt, ziet men er per seconde 5 tot 20 voorbij jagen met een snelheid van 20 tot 25 K. M. per uur. Het is dus niet een vlinderwolk, maar een constante passage van enkelingen of kleine groepjes.

Verleden jaar hadden we hier precies zoo'n zelfden trek en wel van 26 Januari tot 7 Februari. Ook na dien datum kon men nog wel iets van het voorttrekken bespeuren. Hoevele millioenen in dien tijd alleen reeds over Bandoeng getrokken zijn, is niet bij benadering op te geven.

De vlinders vliegen 1 tot 3 M. boven den grond. Komen hindernissen als huizen, boomen, etc. in hun weg, dan stijgen zij — even er voor — vaak zeer steil omhoog. Zijn ze over de hindernissen heen, dan dalen zij weer tamelijk vlug tot de hoogte, waarvoor zij blijkbaar een bijzondere voorkeur hebben. Vaak ook trachten zij een hindernis te ontwijken, door wat op zij te wijken. Zelden is die afwijking grooter dan 1 M.

Opvallend is het, dat de vlinders nagenoeg met dezelfde snelheid vliegen en er zoo goed de richting in houden, wat we van vlinders heelemaal niet gewoon zijn.

Velen zullen dit aan de windrichting toeschrijven, wat ook ik eerst deed, omdat de richting van den trek in overeenstemming is met de heerschende windrichting in dit seizoen. Verleden jaar echter vlogen de witjes bij een sterken zuidoosten-wind toch pal het oosten in, maar hun snelheid boette er 5 à 8 K.M. bij in. Ook is hun snelheid, wanneer zij vóór den wind gaan, veel grooter dan die van den wind.

We hebben hier alzoo niet te maken met „pleziertochtjes-voor-den-wind” maar met iets dat op streng bevel, op een onweerstaanbare aandrift tot verhuizen lijkt. Alle hebben haast om hieraan uitvoering te geven en slechts enkele vlinders laten zich door honingrijke bloemen (*Zinnia's* bijv.) verlokken om aan deze estaminetjes een paar seconden aan te leggen. Bij die algemeene haast in één richting doet het eigenaardig aan, als men eenige witjes ziet spelemen. Dit blijken vertegenwoordigers te zijn van het geslacht *Delias*. Zij trekken zich van al dat gejaag der *Catopsilia's* niets aan en hebben slechts hofmakerijen in het hoofd.

Deze trek schijnt geregeld plaats te hebben en wel over geheel West- en Midden-Java. In de Preanger zeggen de menschen, dat de diertjes naar Tjerebon, Pekalongan of Djokja gaan om daar gebatikt te worden. Dan komen zij later als prachtig gekleurde vlinders terug. Dit staaltje van speelsche volksfantasie wijst er op, dat deze trek iets gewoons voor de bevolking is.

Er zijn twee *Pieriden*-geslachten, bij wie de drift tot trekken sterk ontwikkeld is. Dat zijn de *Appia's* en voornamelijk de *Catopsilia's*. We hebben hier waarschijnlijk te doen met een gewoonte, die ontstaan is, daar voedselgebrek telken jare deze dieren dwong om afzetplaatsen voor haar eitjes te zoeken, waar de vlinderjeugd zich behoorlijk kon ontwikkelen. Men moet rekenen, dat slechts bepaalde gewassen, de *Cassia's* of *djohar*-soorten, de eer genieten, de rupsen dezer vlinders tot gast te hebben. Heeft een generatie in Sumatra of West-Java, waar van een drogen tijd niet zoo heel veel te merken is, het beste

groen der *Cassia's* opgepeuzeld, dan zal het voor de *Catopsilia's* zaak zijn, nieuwe weideplaatsen te zoeken in die streken, waar de ingetreden regentijd reeds versch groen aan de boomen getooverd heeft.

Sommige boomen worden op den trek als het ware door de wijfjes bestormd en schijnen dan in vreemdsoortigen bloei te staan.

FRÜHSTORFER, de groote vlinderkenner, nam op 13 Januari 1892 te Soekaboemi geweldige scharen *Catopsilia's* waar, die tusschen 11 en 2 uur van oost naar west vlogen, dus tegengesteld aan de richting, die hier algemeen waargenomen is.

Ook in andere deelen van den archipel is het trekken van vlinders een gewoon verschijnsel. Een leerling vertelde me, dat in Juni 1922 vele geel-witte vlinders zich boven zee bewogen, toen hij van Ambon naar Makassar voer. In groepjes van drie à vier vlogen zij even boven de golven, dikwijls haast het wateroppervlak aanrakende, in groote haast voort. De „Van Waerwijck“ stoomde voor den wind, maar toch haalden de kapellen den pakketstoomer in. Enkele zetten zich op de boot neer, om wat uit te rusten. Werden ze opgejaagd, dan zetten ze de reis voort en waren de boot dan gauw een eind vooruit. Dit was dus ook een trek in zuiver westelijke richting.

In November en vooral in December komen op Ambon veel *Catopsilia's* voor, die zich tot groote vluchten verzamelen. Ze worden door de bevolking nieuwjaarsvlinder genoemd, omdat zij omstreeks dien tijd in zulke massa's voorkomen.

Men moet den naam witjes niet misverstaan en denken, dat deze trekkers geheel witte vlinders zijn. Behalve wit, komt er in de bovenzijde der vleugels, vooral langs de randen, ook zwart voor. Op het tweede paar vleugels ook vaak oranje. De onderkanten zijn vaak lichtgeel.

MEDEDEELINGEN VAN DE VEREENIGING.

Afdeeling Soerabaja. — De ledenvergadering op Woensdag, 24 Februarie, was de eerste, die plaats had onder het nieuwe bestuur. Hierin vond de voorzitter aanleiding de afgetreden voorzitter en secretaresse, Dr. GEERTS en Mevr. GEERTS-RONNER hartelijk dank te zeggen voor de grote energie en toewijding in hun functies betoond. Een opgewekt verenigingsleven is daarvan het verblijdend gevolg geweest.

Daarna hield de Heer VAN DER PAARDT, leraar H.B.S., een interessante voordracht met mooie licht-beelden over flora en fauna van West-Bali, waar hij enige jaren in een eenzaam oord gelegenheid had, het leven in de natuur gade te slaan.

Afdeeling Batavia. — **Paaschexcursie 1926.** — Het is langzamerhand een gewoonte geworden, dat deze afdeeling de Paaschdagen gebruikt voor een vierdaagsche excursie. Achtereenvolgens werden zoo bezocht de Wijnkoopsbaai, Tjibodas, Wanajasa, en dit jaar Tjinjiroean bij Pengalengan. Reeds Donderdagmiddag vertrok het gezelschap naar Bandoeng en bereikte vandaar met auto's nog dienzelfden avond de gouvernements-kinaonderneming Tjinjiroean, waar men met gamelanspel verwelkomd werd. Alle 28 deelnemers werden, dank zij de goede zorgen van Dr. KERBOSCH, voor 4 dagen bij den directeur en de employé's ondergebracht.

Den volgenden morgen vroeg reeds werd men gewekt door het krachtige *krr-krr-krrrrrr* van den baardvogel (*Cyanops armillaris*) in het oerbosch tegen den Malabar. Even later arriveerde een tweede stoet auto's, aanbrengende de leden der afdeeling Bandoeng, die tezamen met de afdeeling Batavia dien dag den Malabar beklimmen zouden. Onderweg hoorde men telkens weer het kekôekoek van *Cuculus poliocephalus*, dat zoo sterk aan den Hollandschen koekoek doet denken. Eenige malen werd voorts een exemplaar van den grijzen reuzen-regenworm of *sonari* (Soend.), *Perichaeta musica*, opgepikt, vingerdik en wel $\frac{1}{2}$ meter lang. Het niet waarschijnlijke verhaal gaat, dat dit dier een fluitend geluid zou kunnen voortbrengen. Ook de boschpad *Megalophrys nasuta*, die in kleur met rottende bladen overeenstemt en daarop nog meer lijkt door de drie punten boven neus en oogen, waarin de kop van voren eindigt, werd opgemerkt.

Nadat eenigen tijd op den top vertoefd was — het uitzicht liet, jammer genoeg, te wenschen over — bezocht men nog den waterval van de Tjibeureum, om daarna terug te keeren, „Bandoeng“ naar huis, en „Batavia“ naar de verschillende gastheeren en -vrouwen.

De tweede ochtend was gewijd aan een bezichtiging van Tjinjiroean zelf, waarbij Dr. KERBOSCH zeer heldere toelichtingen gaf. Men maakte kennis met *Cinchona succirubra* en *Ledgeriana* en vernam een en ander omtrent de wijze, waarop deze soorten uit Zuid-Amerika hier zijn ingevoerd. De laatste heeft het hoogste kinine-gehalte en wordt tegenwoordig dan ook algemeen gekweekt voor de bereiding van kinine. De bast van de eerste wordt, ook wegens zijn gehalte aan andere alkaloiden, meest voor pharmaceutische doeleinden aangewend. Ook wordt *Ledgeriana* veel op *succirubra* geënt, zooals ook gedemonstreerd werd. Voorts zag men het schillen van de omgehakte *succirubra*-stammen, waarvan de bast als keurige rolletjes in